

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Door de tijd heen

---

1 maximumscore 2

De juiste volgorde is:
3, 6, 1, 4, 5, 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt één scorepunt toegekend.

Prehistorie en oudheid

---

2 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de overgang van prehistorie (als een samenleving nog geen eigen schrift heeft ontwikkeld) naar een samenleving waarin het schrift in brede lagen gebruikt wordt vaak geleidelijk is, bijvoorbeeld omdat het enige tijd duurt voordat een schrift ontwikkeld/doorgevoerd is in een samenleving.

3 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Thucydides zegt van ooggetuigen dat zij de gebeurtenissen weergeven afhankelijk van hun sympathieën / van wat zij zich herinneren 1
- wat een historisch-wetenschappelijke benadering is, want hij houdt rekening met de achtergrond van de ooggetuigen / de kleuring van de gebeurtenissen door de (eigen opvattingen van de) ooggetuigen / de betrouwbaarheid van de bron 1
- Thucydides zegt van de feiten uit de oorlog/de redevoeringen, dat hij die niet zomaar voor waar heeft aangenomen, maar alles zo nauwkeurig mogelijk heeft nagetrokken 1
- wat een historisch-wetenschappelijke benadering is, want hij probeert de feiten te controleren / na te gaan of zijn bronnen betrouwbaar zijn / een objectieve beschrijving te geven 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 3

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- een juist idee over burgerschap en politiek uit de tijd van Aristoteles in Athene (bijvoorbeeld: er is sprake van een vorm van democratie/inspraak van de burgers/afkeuren van tirannie/een rechtsstaat) 1
- met een juiste uitleg hoe dit idee in de eed naar voren komt (bijvoorbeeld: “ik zal gehoorzamen ... aan alles wat de meerderheid met inzicht besluit” laat zien dat er sprake is van democratische besluiten / “ik zal niet toelaten dat iemand de wetten wil omverwerpen” laat zien dat tirannie wordt bestreden / “ik zal gehoorzamen aan de bestaande wetten” laat zien dat de rechtsstaat verdedigd wordt) 2

5 maximumscore 1

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Deze eed wordt door alle (gezonde) jonge mannelijke Atheense burgers (die in het leger worden opgenomen) afgelegd, waardoor deze opvattingen wel breed gedragen zullen zijn / in ieder geval bij veel burgers bekend zullen zijn, omdat Athene een democratie is.

De middeleeuwen

---

6 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Door de ineenstorting van het Romeinse Rijk was er geen sprake meer van een georganiseerd centraal gezag / lange tijd geen mogelijkheid meer een (kostbaar) centraal bestuur in stand te houden, waardoor de macht verdeeld werd over plaatselijke bestuurders die door eden/beloften/het leenstelsel aan de heer gebonden werden (het feodale stelsel).

7 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

In deze tijd speelt het conflict in de christelijke wereld wie het primaat behoort te hebben, de wereldlijke of de geestelijke macht. Deze kerkdeur kan worden gezien als propaganda voor het standpunt/de aanspraken van de keizer.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De groei van de steden/de handel leidde tot het ontstaan van een geldeconomie / de geleidelijke verdwijning van de autarkische agrarische cultuur, waardoor het mogelijk werd dat de (persoonlijke) feodale verhoudingen tussen leenheer en vazal, werden vervangen door andere (zakelijker) relaties in het bestuur / de adellijke (of ridder)legers te vervangen door huurlingenlegers.

9 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Bij 1:

- Door het Frans tot eenheidstaal te maken, bevordert François I de centralisatie, omdat zijn onderdanen zich meer verbonden met elkaar voelen als ze allemaal dezelfde taal spreken 1
- Het invoeren van het edict is ook een gevolg van centralisatie, het laat zien dat François al genoeg centraal gezag kan uitoefenen om dit in zijn hele rijk te kunnen invoeren 1

Bij 2:

- De nationalisten zagen in François I een koning die eenheid bracht in taal en cultuur. Hiermee maakte hij de komst van de natie Frankrijk mogelijk met eenheid onder alle Fransen 2

Door de tijd heen

---

10 maximumscore 2

De juiste combinaties zijn:

1 b, 2 e, 3 a, 4 c, 5 d.

- Indien vijf juiste combinaties 2
- Indien vier of drie juiste combinaties 1
- Indien minder dan drie juiste combinaties 0

11 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

3, 5, 1, 4, 2.

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder foutloze reeks ontstaat, wordt één scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Vroegmoderne tijd

---

12 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Uit de bron blijkt dat de beeldenstormers voorwerpen die in de rooms-katholieke kerk een rol spelen (heilige beelden/kruisbeelden) stukslaan, waaruit hun religieuze motieven blijken, wat aansluit bij de naam Wonderjaar voor 1566 2
- Uit de bron blijkt dat er voedsel/kleding geroofd wordt / kostbaarheden worden weggehaald, waaruit kan worden geconcludeerd dat de armen in opstand komen / er sprake is van sociale spanningen, wat aansluit bij de naam Hongerjaar voor 1566 2

13 maximumscore 4

Kern van een juist antwoord is:

- Een politiek motief van de Hollanders en Zeeuwen rond 1600 is de bestrijding van de Spaanse vijand (tijdens de Tachtigjarige Oorlog) 1
- Een gevolg van het ontdekken van deze handelsroutes is de economische bloei/Gouden Eeuw voor de Republiek 1
- Door deze reizen/Europese overzeese expansie ontstonden wereldwijde handelscontacten/ontstond het handelskapitalisme, wat leidde tot het begin van een wereldeconomie / Vóór het ontdekken van deze handelsroutes/ lange-afstandhandel was een wereldeconomie niet mogelijk 2

14 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- In de bron beschrijft Boswell alleen het veranderde gedrag van Utrechtse stadsbestuurders, wat de bron minder representatief maakt voor een onderzoek naar de stadsbestuurders in de hele Republiek 2
- In de bron onderbouwt Boswell zijn bewering niet met controleerbare feiten / laat Boswell niet zien waarop hij zijn mening baseert, wat de bron minder betrouwbaar maakt 2

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

15 maximumscore 6

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De kritiek op het ancien régime op het gebied van het bestuur was, dat de absolute vorst de soevereiniteit bezat/alle macht had 1
- Als verbetering verklaart de Nationale Vergadering dat de soevereiniteit/de macht bij het volk hoort te liggen (artikel 3 in de bron) 1
- De kritiek op het ancien régime op het gebied van burgerrechten was, dat de burger geen vrijheid had om zijn mening te uiten / om de godsdienst te kiezen die hij wilde 1
- Als verbetering verklaart de Nationale Vergadering dat er vrijheid van meningsuiting/godsdienst moet zijn (artikel 10 in de bron) 1
- De kritiek op het ancien régime op het gebied van de bestaande maatschappelijke verhoudingen was, dat er ongelijkheid/een standenmaatschappij bestond 1
- Als verbetering verklaart de Nationale Vergadering dat alle mensen vrij en met gelijke rechten geboren zijn (artikel 1 in de bron) 1

Moderne tijd

---

16 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Een zeventiende- of achttiende-eeuwse vorst wilde/had absolute macht en dat is wat Frederik Willem IV blijkbaar voor ogen stond, een negentiende-eeuwse vorst hield rekening/moest rekening houden met enigerlei vorm van democratie / een grondwet/een beperking van de koninklijke macht / achttiende-eeuwse vorsten baseerden hun macht op een door God gegeven macht, in de negentiende eeuw op volkssoevereiniteit.

17 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- R. Eekhout noemt als reden voor de expeditie het verbeteren van arbeid en handel / het uitwerken van commerciële vestigingen 1
- Dit past bij het modern imperialisme dat ontstaat in de negentiende eeuw, want Borneo kan grondstoffen opleveren of een afzetmarkt worden 1
- R. Eekhout noemt als reden voor de expeditie het verdedigen van Nederland tegen de concurrenten die de wereld veroveren / Eekhout wil niet dat Nederland zijn positie kwijtraakt in de wereld / hoopt dat de Nederlandse mentaliteit dit zal voorkomen 1
- Dit past bij het nationalisme dat zich in de negentiende eeuw ontwikkelde 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

18 maximumscore 6

Een juist antwoord bevat de volgende elementen:

- Een juiste uitleg van het propagandakarakter van de prent (bijvoorbeeld: Met de prent wordt op een directe manier reclame gemaakt voor een politiek doel, wat blijkt uit het onderschrift (Kameraden zoo moet het gaan!) / de tekening die een scherpe tegenstelling laat zien.) 2
- Een juiste aanduiding van de sociaaldemocratische opvatting van Hahn (bijvoorbeeld: De prent maakt propaganda voor de democratische richting/de sociaaldemocraten, want uit de stembus komt een arbeider die sterker is dan de kapitalist.) 2
- Een juiste redenering waaruit blijkt dat de sociaaldemocratische stroming / de richting van de niet-revolutionaire socialisten in Nederland de meeste aanhang heeft gekregen (bijvoorbeeld: Er heeft in Nederland geen socialistische revolutie plaatsgevonden / de meerderheid van de socialisten koos voor een democratische weg om veranderingen tot stand te brengen / de communisten speelden geen grote rol/bleven een kleine groep.) 2

19 maximumscore 2

Kern van een juist antwoord is:

Door de industrialisatie was het mogelijk de enorme aantallen wapens (bijvoorbeeld tanks/vliegtuigen/munitie/duikboten/bommen) te produceren die de moderne oorlogvoering kenmerkte / konden nieuwe wapens worden ontwikkeld (bijvoorbeeld gifgas/de (aatom)bom) die leidden tot massavernietiging en verwoesting op grote schaal / werd de betrokkenheid van de burgerbevolking bij de oorlogvoering meer totaal.

20 maximumscore 4

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Kenmerkend voor het nationaalsocialisme is de afkeer/discriminatie van joden. De ariërverklaring waarbij joden worden uitgesloten van overheidsfuncties is hiertoe een eerste stap 2
- Kenmerkend voor het nationaalsocialisme is het totalitaire karakter ervan. De Duitse bezetter probeert alle aspecten van het leven onder zijn invloed te brengen. Dit betekent dat ook de politiemacht loyaal aan de Duitsers moet zijn / trouw moet zijn aan de nationaalsocialistische beginselen. De ariërverklaring is hiertoe een stap 2

Vraag	Antwoord	Scores
21	maximumscore 2 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Argument voor collaboratie: de agent heeft meegewerkt met de Duitse bezetter door de verklaring te ondertekenen 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Argument voor aanpassing: de agent had geen andere keuze/wordt op straffe van ontslag daartoe gedwongen 	1
22	maximumscore 6 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De Vietminh ziet in De Lattre de Tassigny's toespraak een bewijs voor continuïteit in het Westers imperialisme, omdat hij (onder het mom van de Koude Oorlog) opnieuw een leidende rol ziet voor Frankrijk in Vietnam en dus de Westerse overheersing uit de koloniale tijd wil voortzetten 	2
	<ul style="list-style-type: none"> Volgens de Amerikaanse regering is het vijandbeeld van Frankrijk als koloniale overheerser, waarvan de Vietminh zich bedient, achterhaald (door de Koude Oorlog) en is De Lattre de Tassigny's vijandbeeld van een communistisch blok dat geen vrijheid kent, terecht 	2
	<ul style="list-style-type: none"> De Lattre de Tassigny richt zich juist tot deze jongens, omdat zij behoren tot de Vietnamese elite (die van oudsher pro-Frans is) en hij de steun zoekt van de toekomstige leiders van Vietnam 	2
23	maximumscore 3 Kern van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> De Duitse deling is veroorzaakt door de verdeling na de Tweede Wereldoorlog van de wereld in twee machtsblokken/de Koude Oorlog 	1
	<ul style="list-style-type: none"> De ervaringen met Duitsland in de twintigste eeuw waren voor de omringende landen niet positief / de Eerste en de Tweede Wereldoorlog werden gezien als door Duitsland veroorzaakt 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Kohl probeert deze angst weg te nemen door de Duitse hereniging in verband te brengen met de Europese eenwording / door te benadrukken dat de Europese eenwording door moet gaan 	1
24	maximumscore 3 Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
	<ul style="list-style-type: none"> Een juiste sociaal-culturele verandering van de jaren zestig (bijvoorbeeld: Voor brede lagen van de bevolking wordt het gebruik van een auto gewoon. / De auto verandert de manier van leven van veel mensen.) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Een juiste economische verklaring voor die verandering (bijvoorbeeld: De toenemende welvaart waarin steeds meer mensen delen, maakt het mogelijk een auto te kopen / levert vrije tijd op om met de auto op stap te gaan.) 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Een juiste beschrijving van de manier waarop dit in de foto tot uiting komt (bijvoorbeeld: Het verkeerspark is opgericht om de jeugd te leren hoe met het nieuwe verschijnsel moet worden omgegaan.) 	1

Bronvermeldingen

- bron 1 W. den Boer e.a., Gestalten der geschiedenis in de oudheid, middeleeuwen en de nieuwe tijd, Haarlem 1978, pag. 38.
- bron 2 J. Demey (red), Geschiedenis in documenten, Amsterdam 1971, pag. 39.
- bron 3 D.E.H. de Boer e.a., Middeleeuwen, Groningen 1995, pag. 87.
- bron 4 ontleend aan: www.assemblee-nationale.fr/histoire/villers-cotterets.asp
- bron 5 R. van Stipriaan, Ooggetuigen van de Gouden Eeuw, Amsterdam 2000, pag. 38.
- bron 6 Jan Pieter van der Sterre, Boswell en Holland, met de volledige correspondentie met Belle van Zuylen, Amsterdam/Antwerpen 2000, pag. 79-81.
- bron 7 ontleend aan: http://nl.wikisource.org/wiki/Verklaring_vanderechten_vandemensenvande_burger
- bron 8 http://www.acehbooks.org/pdf/ACEH_00152.pdf
- bron 9 D. de Boer e.a., Nederland rond 1900, Bussum 1979, pag. 25.
- bron 10 ontleend aan: http://www.anai-asso.org/NET/document/le_temps_de_la_guerre
- bron 11 Gemeente Archief Goes, Archief Gemeentepolitie, ongeïnteriseerd (geheim).
- bron 12 Margreet Fogteloo, I have a dream, Utrecht 1998, pag. 532.
- bron 13 prentbriefkaart collectie Cito.

bronvermelding citaten bij vraag 10 en 11:

- citaat 1 ontleend aan: http://www.swrb.com/newslett/actualNLS/NRC_ch04.htm
- citaat 2 ontleend aan: <http://users.skynet.be/historia/kant.html>
- citaat 3 <http://web.me.com/sjaaktroost/retorica/Perikles.html>
- citaat 4 W. Verrelst, Het vorstelijk absolutisme, Reeks historische units, Antwerpen/Amsterdam 1974, pag. 17.
- citaat 5 ontleend aan: Decreet van Paus Gregorius VII (1073-1085) uit 1078, Internet Medieval Source Book.